

NIEUŻYTY (35) *part praet pass pf*

W pisowni łącznej (26), w rozłącznej (9).

e jasne.

comp nieużytszy (1).

sg m N nieużyty (16). ◇ *G* nieużyt(e)go (1). ◇ *V* nieużyty (1). ◇ *f N* nieużyta (4). ◇ *V* nieużyta (3). ◇ *n N* nieużyt(e) (1). ◇ *G* nieużyt(e)go (1). ◇ *A* nieużyt(e) (1). ◇ *pl N m pers* nieużyty (1). *subst* nieużyte (1). ◇ *A subst* nieużyt(e) (1). ◇ *V subst* nieużyt(e), nieużytsz(e) (4).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

W funkcji przymiotnika: Taki, który nie ulega ani prośbom, ani przemocy, który się nie daje nakłonić do czego, niewzruszony, twardy, stały; inexorabilis Mącz, Calag; firmus, immobilis, immotus, immutabilis, implaeabilis Mącz; inflexibilis Cn (35): Atropos, Latine immutabilis [...] Nieużyty. Quo nomine dicta est una ex Parcis deabus. *Mącz* 19b; Obfirmatus [...] Zakámiały Nieużyty. Lapide ipso obfirmator es, Rychleyby kámieniá vzył niż ciebie. [...] Animum offirmo, Pewnie się nie dam wżyć. *Mącz* 128d; Indeflexus, Nienákłony/ któ się nie da náchylić niewżyty. *Mącz* 168c; Indeprecabilis, Nievbłágliwy który się nie da vprosić/ niewżyty. Nieubłágány. *Mącz* 168c, 128c, [234]a [2 r.], 270a, 301d, 302c; *Calag* 536b; kazano go kiymi okrutnie bić [...] A widząc iż był niewżyty: ielcze go zawięzić zá iednę rękę á v iedney nogi wielki kámień vwiązić j ták przez dwie godzinie trzymać kazáli. *SkarŻyw* 76.

nieużyty komu, czemu (2): Nie ták oyczyźnie fwey był niewżyty On Koryolan/ sławą znákomity/ Gdy z płáczem fkládał gniew niewśmierzony/ Mátkę fwą widząc/ y cne Rzymśkie żony. *GrochKal* 23. *Cf* niewżyty komu w czym.

nieużyty komu w czym (1): bárzo się pilnie o iego náwrocenie ftárał/ z oney ftárey miłości którą miał ku niemu. Był mu bárzo w tym twárdy/ y niewżyty *SkarŻyw* 102.

W połączeniach szeregowych (5): [starzy] fą fłkapi/ trudni/ niewżyty/ boiázliwi/ fkrzéthni *Górndworz* K3; *SkarŻyw* 528; o znikomych cíeni Sroga/ niewbłágána/ niewżyta kśieni *KochTr* 4; *KlonŻal* C4v; *GrochKal* 23.

W porównaniu (1): [Parki] Nie vżytfze niż morśkie wály *KlonŻal* D.

Przysłowie: Więć śmierć niewżyta/ Tá zá gárdło chwyta Bogáté pány/ iáko prófté fługi/ Ani zborguie/ byś wyciągnął długi. *KochPieś* 6; Ale śmierć niewżyta/króm wśzelkiéy litości/ Niefolguie ni cności/ ni żadnéy godności *KochTarn* 75.

Wyrażenia: »niewżyta białągłowa« (1): TY ípifz á ia lám ná dworze [...] Ciérpię nocné niepogody [...] Ockni fye á przemów fłowo/ Nieużyta białągłowo. *KochPieś* 24.

»czł(owi)ek niewżyty« = *severus homo Mącz* [szyk 1:1] (2): *Mącz* [390]a; ráduy się człeku niewżyty/ Ale y ták dobrze znał/ bo mój žal niewskryty: W grobie mój fyn *Górntroas* 43.

peryfr. »niewżyta pani, kśieni (z)nikomych cíeni« = *Persefona* [szyk zmienny] (1:1): *KochTr* 4; Vcíelzna Mátko/ wżgárdziłás iuż námi/ Odstráfżyłá Cię niewżyta Páni. Nikomych cíeni *WisznTr* 16.

»niewżytego przyrodzenia człowiek« (1): *Ingenium insanabile*, Nie vżytego przyrodzenia [!] człowiek/ któri fobie nic mówić niewda. *Mącz* 367d.

»nieużyta śmierć« [szyk 2:2] (4): *GrochKal* 19; y bryłá podległego fkázie człowieczeństwá mego prędko fię rozłypie: y nie tylko mnie/ ale y káždego z nas złupi nieużyta śmierć z dułze *LatHar* 638. Cf *Przysłowie*.

Wyrażenia peryfr. oznaczające Parki: »nieużyte boginie« (1): Nieużyte Boginie/ dziecióm látá przędą/ Wedle których ráchunku życ ná święcie [!] będą *KochMRot* B4v.

»nieużyte prządki« (1): Nie vżyte/ nie vnořzone/ Nie przepárte/ nie vprořzone/ Wy o wiekow ludzkich nieprzebyte prządki *KlonŻal* C4v.

»nieużyte siostry« (1): O nieużyte śioftry/ przecz nič vrywaćie Bez bráku? wízák dořtátkiem tám inřzych maćie? *WisznTr* 18.

Szeregi: »głuchy, nieużyty« (1): [*Parki*] Gorřze niż *Acheron* głuchy nie vżyty. *KlonŻal* D.

»nieużyty a łakomy« (1): Ach niewżyta śmierći/ á łákoma/ Poimáłás męžá/ ktorego świádoma Siłá Mořkiewřka/ y Gdańfk nieukłonny/ Y krwáwe Luki/ y Połock obronny. *GrochKal* 19.

»srogi a nieużyty« (1): *PowodPr* 11 cf *W przen.* [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»twardy i nieużyty« (1): *SkarŻyw* 102 cf *nieużyty komu w czym.* [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

W przen (5) : á ony twárde á nieużyte y dzikie řercá/ ták vřkromił/ iřz ich máło zá żywotá iego w bářwochwałřtwie zořtáło *SkarŻyw* 528, 68; O nieużyte/ twárde/ zákámiáłe Dzieći koronne/ ná mátkę niedbáłe *GrochKal* 23; Przyłády ták řrogiego á niewżytego řádu Páńřkiego/ znáćzne řá w piřmie ř. *PowodPr* 11; *PudłDydo* B4.

Synonimy: nienakłonny, nieporuszony, nieprzejednany, nieprzeprawny, nieubłagany, nieubłagliwy, nieuczynny, nieuproszony, srogi, stały, surowy, twardy, zakamiały.

Cf UŻYTY